

יש גאולה ויש גאולה...

על-פי לקו"ש חלק יא (שמות)

שיחה נועזת לתג הפסח

ישראל, אף הרשעים שעבדו עבודה-זרה; אולם אלו שהתנגדו וסירבו לצאת ממצרים לא נגאלו, מאחר שסירוב זה עמד **בסתירה ובניגוד לגאולתם** ממצרים, והרי 'אין קטיגור נעשה סניגור'.

לאור האמור, עדיין מקום לשאול:

אחד ממאפייניה של הגאולה העתידה הוא, שאף יהודי לא יישאר בגלות⁵; אפילו כאלה שיתנגדו לצאת - גם הם יגאלו. אם-כן, מדוע יגאל הקב"ה גם יהודים אלה, בו-בזמן שהם 'מנגדים' לגאולה עצמה?!

לאמיתו של דבר ישנו הבדל מהותי בין גאולת מצרים לגאולה העתידה בנוגע למעמדם של ישראל ביחס לקב"ה. קודם מתן-תורה הקשר של ישראל לקב"ה היה בבחינת 'בנים', קשר טבעי, כמו אב האוהב את בנו⁷, ומשום כך היתה אפשרות ל'בן ישראל' במצרים להתנגד לקשר זה מצד בחירתו החופשית שבאה מעצמותו (למעלה מהגדרות הטבע שלו), בדיוק כפי שביכולתו של הבן לנתק את הקשר שלו לאביו; ולכן, ההתקשרות של הקב"ה אליו לא הועילה להוציאו ממצרים.

לעומת-זאת לאחר מתן-תורה הקשר של ישראל לקב"ה התחזק יותר ונהיה קשר עצמי, קשר שבא מתוך 'בחירה'; שהרי, בזמן מתן-תורה הקב"ה **בחר** בישראל מכל האומות, וישראל גם-כן **בחרו** בקב"ה, וכידוע שדבר הנעשה ב'בחירה' מגיע ממקום עמוק ביותר.

הסבר הדבר: כאשר אדם בוחר דבר-מה בבחירה חופשית ללא שום שיקולים⁶ - הרי זה מגיע מעצמותו; ומאחר שהבחירה אינה תלויה בגורם כלשהו - היא תמידית וקבועה. כמו-כן בנוגע לענייננו: בבחירת הקב"ה וישראל זה בזה נרקם קשר עצמי ומוחלט שאינו ניתן לניתוק.

זוהי איפוא הסיבה לכך שבגאולה העתידה יגאל הקב"ה את כולם, אף את אלה שמנגדים ליציאה מהגלות. מאחר שמזמן מתן-תורה ישנו קשר בל ינתק, קשר עצמתי ומהותי בין ישראל לקב"ה, לכן כל ישראל יגאלו. אף אותו יהודי שטוען קבל עם ועדה שאין הוא רוצה לצאת מן הגלות, הרי אין ביכולתו להתנגד לגאולה זו, שכן, בעצם ובפנימיות נפשו הריהו חפץ להיגאל ולחיות בעולם שכולו קדושה, ולכן גם הוא ייצא מהגלות, בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

על ה'בן הרשע' נאמר בהגדה של פסח: "אילו היה שם [במצרים] - לא היה נגאל", וידועה התמיהה¹: מה התועלת באמירת עניין זה לרשע באמצע ה'סדר', וכי מגיעים ללעוג לו?! ומבואר על-כך, שהדיוק הוא, שדווקא מ"שם" - ממצרים - לא היה נגאל, אך בגאולה העתידה גם הוא יגאל.

אולם יש לתמוה על כללות העניין של גאולת מצרים: מדוע לא נגאלו כל ישראל, הלא ידוע שהגאולה מגלות מצרים היתה מצד התקשרות טבעית ועצמית בין ישראל לאביהם שבשמים; בדוגמת הקשר של אב לבן - 'בנים למקום'²; ומצד קשר זה לא משנה, לכאורה, זרगतו הרוחנית של כל יהודי! מדוע איפוא היו יהודים שלא נגאלו מגלות מצרים?!

כמו-כן יש להבין: כיצד ייתכן שאנשים שעברו עבירות חמורות במצרים ועבדו עבודה-זרה וכיוצא-בזה - נגאלו, ואילו ה'רשעים' שבסך-הכול התנגדו לצאת ממצרים³ - הונחת עליהם עונש שלא יגאלו (ומתו בשלושת ימי האפילה)? מה הם איפוא הקריטריונים להענשת אדם על מעשיו?

ההסבר לכך נעוץ בהבנת שיטת רבי במסכת יומא⁴; שם מבואר, שיום-הכיפורים מכפר על כל העבירות אף בלא עשיית תשובה, מלבד העבירות שהאדם עושה ביום-הכיפורים עצמו כשעובר על עינוי נפש ועשיית מלאכה (ובלשון הגמרא: "כרת דיומא"). מדוע יום נעלה וקדוש זה אינו מכפר גם על העבירות שחוטאים באותו יום? מבאר על-כך הגאון הרגצ'ובי, שמכיוון שחטא זה נובע מיום זה **עצמו**, שהרי, אילולי יום קדוש זה - אכילתו ומלאכתו לא היו נחשבות לאיסור. לכן, אין בכוחו של יום זה לכפר על-כך; בדוגמת הכלל התלמודי "אין קטיגור נעשה סניגור".

במילים אחרות: ביום-הכיפורים מאיר בכל יהודי גילוי של עצם הנשמה והתקשרותה עם הקב"ה, שבבחינה זו אין תפיסת מקום לחטאים; אבל חטא שנעשה בעצם יום-הכיפורים - 'מנגד' לאהבה והתקשרות זו. משום כך, אין ביכולתה של ההתקשרות המיוחדת של יום-הכיפורים לכפר על חטא שחטא בו-ביום.

לפי זה נבין גם בענייננו: גאולת ישראל ממצרים היתה מצד גילוי הקשר של הקב"ה לישראל כאב לבן, קשר שאינו בר שינוי, ומשום כך נגאלו כל

¹ ראה לקוטי-שיחות חלק א' עמוד 252.

² כפי שציונה הקב"ה למשה לומר לפרעה: "בני בכורי ישראל ואומר אליך שלח את בני..." (שמות פרק ו' פסוק כ"ב), היינו שמצד התקשרות זו של אב לבן היתה הגאולה; וכמאמר חז"ל: "בין כך ובין כך אתם קרויים בנים", ולכן "להחליפם באומה אחרת - אומר הקב"ה - איני יכול" (קידושין ל"ו, א').

³ ובלשונו של רש"י (בשם המדרש): "שהיו בישראל באותו הדור רשעים ולא היו רוצים לצאת" (שמות פרק י' פסוק כ"ב).

⁴ דף פ"ה עמוד ב'.